De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE**. Abonnementen en Advertentiën aan de **ADMINISTRATIE** van **De Heraut**, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Zondag 13 November 1892. N°. 777.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden ƒ 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureel 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteurs enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels 80 Cent; voor elken regel meer 16 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. per regel.

Het vijfde Gebod.

ZONDAGSAFDEELING XXXIX.

> Want Ik, de Heere, heb het recht lief, Ik haat den roof in het brandoffer, en Ik zal geven dat hun werk in der waarheid zal zijn; en Ik zal een eeuwig verbond met hen maken.
> Jesaja 61 : 1.

VI.

In het vijfde Gebod ligt ook het beginsel van *het Recht* voorzooverre dit op aarde *onder* menschen, *door* menschen besteld wordt. Niet het beginsel van *het Recht* op zichzelf genomen. Dit toch ligt noch in een enkel gebod noch in heel de wet, maar in *den Gever van de wet*, die deswege aan het hoofd van de Tien Geboden betuigt: „Ik ben de Heere uw God", d. w. z. diegene die macht en zeggenschap heeft over u te beschikken en uw recht te bestellen. Nu echter tengevolge van de zonde het zuivere recht voor 's menschen besef verduisterd is, en de booze wil om het recht te schenden opkwam, ontstond de noodzakelijkheid om zeker noodrecht of hulprecht door menschen over menschen te laten instellen en handhaven. En het Recht nu in dien zin, zoowel voor wat zijn ontstaan als zijn handhaving betreft, rust in het vijfde Gebod. Immers het is wel volkomen waar, dat ook het zesde, het zevende Gebod enz. steunpunten voor het recht onder menschen opleveren, maar deze geboden raken den inhoud van het recht over personen, over eigendom enz., niet het *formeele beginsel* van het recht onder menschen als zoodanig.

Hierop nu werd dusver noch in de Catechismusprediking noch in de toelichting van den Heidelberger gewezen, daar de rechtsordening voor ieders besef vanzelf vaststond en uit dien hoofde geen steun behoefde. Sinds echter ook het recht als zoodanig aangetast en zijn vastigheid verwrikt is, ontstond de noodzakelijkheid, om ook voor het recht, gelijk het door menschen over menschen besteld en gehandhaafd wordt, een vast uitgangspunt in de Tien Geboden te vinden. En vraagt ge nu, waar ergens in de wet dat steunpunt voor dit recht ligt, dan kan het antwoord niet twijfelachtig zijn, maar moet het luiden: In het vijfde Gebod.

Gelooft gij in ernstigen zin, dat deze geboden door God zelf met hoorbare stem van den Sinaï tot Israël gesproken zijn; en gelooft ge dus ook, dat God zelf onze ouders met gezag over ons bekleed heeft, een gezag waaraan wij ons om Gods wil hebben te onderwerpen, dan is uw steunpunt voor het recht onder menschen gevonden; en dat door tweeërlei afgeleide redeneering. De eerste is, dat vader en moeder, nu ze van Godswege met gezag over hun huis bekleed zijn, dus ook macht van Godswege hebben om in hun huis de wet te stellen, en de onderwerping aan die wet af te eischen van een iegelijk die in hun huis verkeert. En de andere afgeleide redeneering is, dat hetgeen in de Tien Geboden van vader en moeder staat, in het algemeen geldt „van een iegelijk door wiens hand het Gode belieft ons te regeeren". Dit laatste beleed onze Catechismus reeds sinds 1563, en het volgt uit de Schrift zelve, die ons, naar luid van Matth. 5 : 21 vv., onderwijst, hoe we bij elk gebod op het *beginsel* van dit gebod hebben terug te gaan; overmits in elk gebod slechts dén enkele uiting van dit beginsel als met den vinger word aangewezen. Bij het zesde Gebod: „Gij zult niet doden," heb ik zoo terug te gaan op den wortel van den doodslag d. i. *den haat*, en van uit dien wortel op te klimmen tot alle uitwerkselen van den haat, waarvan in het Gebod zelf alleen de doodslag als concreet voorbeeld genoemd wordt. Zoo ligt dus op bondige wijze de macht, om het recht over menschen te bestellen in dit vijfde Gebod vast, en het is van het hoogste gewicht, dat men hierop steeds sterker nadruk legge.

Intusschen lette men er wel op, dat het vijfde Gebod alleen voor het recht *door* menschen *over* menschen besteld een steunpunt biedt. Er sloop toch allengs zoo meer een dwaling in, die niet ernstig genoeg kan bestreden worden, alsof het door menschen over menschen bestelde recht eigenlijk *het* Recht, het eenige, het eigenlijke recht ware, en alsof, zoo dikwijls in anderen zin, het woord Recht werd gebezigd, dit eigenlijk slechts geschiedde in *overdrachtelijken* zin. Hierbij stuit men op dezelfde dwaling, die in den aardschen vader den *eigenlijken* vader zoekt, en acht dat wie spreekt van den Vader in de hemelen een aardsche benaming vergelijkenderwijs op God overdraagt. Leert nu de Heilige Schrift ons, dat juist omgekeerd het eenig volle en echte vaderschap in God wordt gevonden, en dat een mensch die op aarde kinderen teelt, slechts op gebrekkige wijze, als beelddrager Gods, dat eenige Vaderschap Gods in zijn aardsch vaderschap afbeeldt, dan moet deze zelfde orde ook op het Recht worden toegepast. Het eigenlijke, wezenlijke Recht wordt dus niet door menschen, maar door God besteld en gehandhaafd, en het dusgenaamde *menschelijke* recht is het afgeleide en oneigenlijke, dat steeds én in zijn rechtsvorm én in zijn rechtsordening, slechts een schaduw vertoont van het wezenlijke Recht, dat niet van menschen is, maar van God. We hebben dus met een rechtsordening in twee graden te doen. Vooreerst bestaat er een rechtsordening, die rechtstreeks van God uitgaat, door Hem besteld is, en door Hem gehandhaafd wordt. En ten tweede is er een rechtsordening, die slechts middellijk van God uitgaat, maar rechtstreeks van menschen; en het is nu deze lagere, deze middellijke, deze door menschen bestelde rechtsorde, die haar uitgangspunt vindt in het vijfde Gebod.

Wie dit ontkent of er niet mee rekent, mist voor zijn aardsche rechtsordening elk bindend gezag. Ge kunt toch niet zeggen, dat deze aardsche rechtsordening rust in onderlinge overeenkomst, alsof alle menschen overeen waren gekomen, om zulk een recht in te stellen. Dit zou alleen ter verklaring, althans in schijn, kunnen dienen, indien alle menschen hierover gehoord waren en hadden toegestemd. Nu dit echter niet het geval is, schuilt in deze uitvlucht niets dan een fictie, die nooit de grondslag van onze rechtsorde kan zijn. Evenmin kunt ge zeggen, dat deze rechtsorde uit het rechtsbesef, uit de rechtsidée, of uit de noodzakelijkheid opkwam, want noch uit een besef, noch uit een idee, kan ooit de macht om recht in te zetten, en het recht om macht te oefenen, worden afgeleid. En wat de noodzakelijkheid aangaat, zoo kan deze zeer zeker dwingen tot het aannemen van zekere regels en bewegen om die regelen te volgen, maar noodzakelijkheid schept op zich zelf nooit recht, overmits een iegelijk, die deze noodzakelijkheid niet gevoelt, dan elke klem voor het recht zou missen. Om als mensch over menschen een wet te kunnen instellen, moet ge het recht daartoe ontvangen hebben, óf door hun toestemming óf van een die uit eigen hoofde over hen te gebieden heeft. Recht door toestemming brengt u echter nooit verder dan tot een particuliere vereeniging. Ge steunt dan op den vrijen wil, en krijgt in plaats van onderwerping aan uw gezag, juist omgekeerd onderwerping van het gezag aan den vrijen wil der menschen. Er is dus niets anders mogelijk, dan dat ge het recht om aan menschen de wet te stellen, ontvangt van een, die uit eigen hoofde over hen te zeggen heeft; en wie nu is dit anders dan hun Schepper, die, *wijl* Hij hun Schepper is, vanzelf met hen doen kan, gelijk de pottenbakker met het leem. Beseft en erkent dus een iegelijk mensch, dat God hem de wet kan stellen en vrijelijk over hem beschikken kan; en treden nu de ouders en de overheden op, als door dien God met macht bekleed, om het recht over hen te bestellen en onder hen te handhaven; dan natuurlijk ligt de rechtsordening onder menschen vast in de conscientie en handelt de drager van het gezag in het besef van zijn ontvangen last.

Daaruit echter volgt dan tevens, dat de menschelijke rechtsordening nooit anders dan *een surrogaat is om der zonde wil;* dat zulk een menschelijke rechtsordening steeds in organisch verband moet staan met *de rechtsordening, die God zelf bestelt* en handhaaft; en ook, dat, waar tusschen beide strijd ontstaat, de laatste in ons besef altoos voor *de eerste* moet wijken.

De rechtsordening onder menschen is een surrogaat om der zonde wil. Dit gevoelt ge het best zoo ge denkt aan iemand, die eerst met twee gezonde beenen loopen kon, maar nu één been breekt, en deswege in een verband, een beugel of op een kruk moet gaan. Vóór hij zijn been brak, droeg hij in zijn been zelf de ordening voor het gaan, die God zelf in onze natuur besteld heeft. Die wet van het gaan was in hem, ook zonder dat hij het merkte, en stiptelijk naar die wet liep hij vanzelf. Nu echter viel hij, brak zijn been, en na dien val gaat het met die wet van het loopen niet meer. Thans moet er een verband, een kruk of beugel komen, en moet hem door een arts geleerd worden, wat de regel is waarnaar hij zich thans heeft te bewegen. Van dat oogenblik af leert hij dus onder een wet die de arts hem zegt, dat bij het gebruik van beugel of kruk geldt. Geneest daarentegen zijn been, dan werpt hij beugel en kruk weer weg, en loopt weer vanzelf naar den levensregel, dien God voor het gezonde been gaf. En zoo nu ook hier. Een geslacht der menschen zonder zonde zou vanzelf leven naar de door God den mensch en zijn geslacht ingeschapen rechtsorde. Er zou geen kink in den kabel komen. Geen beschreven wet zou noodig zijn. Geen rechter zou behoeven te zitten. Geen advocaat behoeven te pleiten. Men zou naar het recht Gods leven, zonder zelfs te weten wat dit recht Gods was. Juist evenzoo als een gezond kind dag aan dag naar de wet der ademhaling ademhaalt, zonder die wet ook maar te kennen. Nu echter de zonde intrad, en de orde verstoord is, en alles in den mensch tegen de wet reageert, nu moet er wel een surrogaat komen. Er moet nu een uitwendig *verband* worden aangelegd. En dit uitwendig verband bestelde God in de dusgenaamde algemeene genade door *menschen* met gezag over *menschen* te bekleeden en door hen een rechtsordening te laten bestellen en handhaven. Heeft eens de zonde uitgewoed, dan is dit verband van de menschelijke rechtsordening uiteraard aanstonds overbodig geworden. Dit was het waarom Paulus de eerste Christenen niet gaarne naar den rechter zag gaan. Dit is ook het ware element in de oppositie der Doopersche sekte. En eens in het rijk der heerlijkheid, na het oordeel, zal geen menschelijke rechtsordening meer denkbaar wezen.

In de tweede plaats schreven we, dat de rechtsordening onder menschen niet zelfstandig is, maar rusten moet op de rechtsordening die God zelf bestelt en handhaaft. Het is toch volkomen duidelijk, dat er, geheel onafhankelijk van de menschelijke rechtsordening, een goddelijke rechtsordening bestaat, die God zelf bestelt, ons oplegt in onze conscientie, en die Hij handhaaft, nu reeds in onze zelfbeschuldiging en innerlijke veroordeeling, soms ook in zijn wrake, en die Hij eens ten volle zal handhaven in het laatste oordeel. Niet één geval is ooit door den aardschen rechter berecht, of nog eer de aardsche rechter zijn beslissing nam, had God reeds vonnis geveld, dit vonnis uitgesproken in de conscientie, en dit vonnis wordt nu of later gewisselijk door hem geëxecuteerd. Dit is dus geen fictie, maar het is veeleer het eigenlijke, wezenlijke recht, waarvan de menschelijke rechtsordening slechts de gebrekkige afschaduwing en tijdelijke plaatsvervangster is. Alleen in die Goddelijke rechtsordening ligt dan ook het begrip van het recht als zoodanig vast. Dit algemeen begrip toch, dat er recht moet zijn, en dat recht bestaat in het geven aan ieder van het zijne, is niet, gelijk de Juristen langen tijd leerden een eeuwige wet, die er eigenlijk ook buiten God bestaat, en waaraan God zelf onderworpen is. Wie dit stelt vervalt in dezelfde fout, die én de Grieken én later de Mahomedanen begingen, om zekere macht van het noodlot *boven God* te stellen. Neen, de idée zelf van het recht ontkiemt doordien God een wereld schept, die buiten Hem is, iets anders dan Hijzelf is, en toch met Hem in veelzijdig verband staat; en het begrip dat recht is »een ieder het zijne geven" ontstaat uit den wil Gods om de wereld voor zichzelven als God datgene te laten zijn, waarvoor Hij ze schiep. Maar is dit zoo, dan spreekt het ook vanzelf, dat elke menschelijke rechtsordening, die zichzelve van deze Goddelijke, eigenlijke rechtsordening losmaakt, zich nog duizendwerf recht moge noemen, maar toch geen rechtsordening meer is. Men regelt dan de macht van den sterkere, men lost de geschillen op, men zoekt de gevangenen zedelijk te verbeteren, de maatschappij te beschermen enz., maar *Recht* is er niet meer, de pees van het Recht is doorgesneden, en eigenlijk is zelfs de rechtsidée en het begrip van recht zoek. Daarom nu stellen we, dat de menschelijke rechtsordening, zoo in het gezin als in een rijk, in organisch verband moet staan met deze Goddelijke rechtsordening. Iets waar we thans nog bijvoegen, *voorzooverre dit mogelijk is.* Feitelijk toch stuit men hierbij telkens op het bezwaar, dat men deze Goddelijke rechtsordening zoo gebrekkig kent. Ons verstand, ook ons verstand van het Recht, is verduisterd geworden. En wel komt Gods Woord ons te hulp, om menig punt vast te stellen, om menig vast punt aan te wijzen, en ons voorts hoogst gewichtige aanduidingen te geven; maar desniettemin blijkt het in menig opzicht, vooral zoo men tot de bijzonderheden afdaalt, een tasten en zoeken, of men het bestand dier Goddelijke rechtsordening ontdekken mocht. Waar dan nog bijkomt, dat ook waar men ze ontdekt heeft, de met gezag en macht bekleede autoriteit nog vaak weigert zein te voeren; of ook, waar deze dit wil, de macht om haar door te zetten en te handhaven ontbreekt. Voor soover dus de Goddelijke rechtsordening aan het oorspronkelijke leven der menschen een wet heeft gesteld, bestaat nooit de zekerheid, dat het aan de menschelijke rechtsordening gelukken zal, die wet Gods zuiverlijk uit te drukken, of om, ook al is ze zuiverlijk uitgedrukt, haar te handhaven.

Maar bovendien hiermede is de menschelijke rechtsordening nog niet gered. Ze heeft toch niet alleen de formule voor het recht Gods te vinden, gelijk die in de natuur des menschen bij de schepping was ingezet, maar bovendien de formule te geven voor die bijkomende hulpmiddelen, die strekken moeten, om in de kranke en zondige maatschappij het onrecht te keer te gaan. En inzooverre nu valt de menschelijke rechtsbedeeling onder het hoofdstuk niet van de schepping, maar van de *genade*. Niet natuurlijk onder het hoofdstuk van de bijzondere genade, die doelt op de zaligheid der uitverkorenen, maar wel onder het hoofdstuk der *algemeene* genade, die strekt, om onder zondige menschen een leven met eere en een voortschrijdende ontwikkeling in stand te houden. In dat verband nu is er ook een algemeen Genadeverbond, gelijk dat blijkt uit het verbond, dat met Noach en in hem met geheel de wereld gesloten is; en het is juist in dezen *verbondsvorm*, dat God om ons te hulpe te komen, ons rechten toekent die we kunnen doen gelden op Hem zelven. Nu zou het ons veel te ver afleiden, indien we dit belangrijke onderwerp breeder wilden uitwerken. Dit toch zou minstens een tiental artikelen kosten en een geheele uiteenzetting moeten leveren van de rechtsbeginselen gelijk die uit Calvinistisch oogpunt te beschouwen zijn. Daarvoor nu biedt zich later of elders wel de gelegenheid aan. Voor ons tegenwoordig doel is het genoegzaam, indien maar duidelijk blijkt, dat de menschelijke rechtsordening deels in de Schepping en deels in de Algemeene genade wortelt, en dat ze beide malen zich ten doel moet stellen zoo zuiver ze kan, de Goddelijke rechtsordening uit te drukken.

Ons laatste of derde punt hield in; dat, *bij botsing*, de menschelijke rechtsordening steeds voor de Goddelijke wijken moet. Hier ligt tweeërlei in. Vooreerst dat elke wetsbepaling en elke rechtsformule, waar-

De martelaren.

CVII.

CATHARINA SAUBE.

Zoowel mannen als vrouwen heeft de Heere tot zijne getuigen gesteld. Daarom vermelde het Martelaarsboek van Christus' kerk ook onder de martelaren, die zelfs in het aangezicht van den dood hunnen Koning niet verloochend hebben, ook vrouwen. Catharina Saube is een van deze geweest. Zij leefde in het begin der 15e eeuw. Dit verklaart ons, waarom zij in hare belijdenis niet zoo zuiver is geweest als de martelaren der 16e eeuw, toen de Heere zijne kerk gereformeerd had. Intusschen erkende zij ook Jezus Christus voor het eenige fundament der zaligheid, zoodat zij, hoe zwak hare krachten ook mochten wezen en verschrikkelijk de bestrijding der vijanden, den marteldood gestorven is om geen andere reden dan dat zij leunde op het lijden en sterven van Jezus Christus.

Het volgende verhaal is genomen uit een boek, dat nog in Montpellier gevonden wordt en den naam draagt van Talamis.

Laat ons hooren, wat verhaald wordt.

Den 15en November 1416 begaf zich zekere Catharina Saube van Thune in Lotharingen geboortig, naar de mis in de kerk de St. Firmin te Montpellier. Daarna brachten haar de burgemeester en de werklieden, benevens ander volk, ten getale van 1500 haar in plechtigen optocht naar het Nonnenklooster aan den weg van Latis. Catharina had, 15 of 16 dagen geleden, aan de burgemeesters van Montpellier, als patroons van bedoeld klooster, gevraagd of zij daarbinnen mocht wonen. Waarom zij dit gewenscht heeft wordt ons niet gezegd. Misschien had zij behoefte aan afzondering, ten einde met haren God inniger te kunnen omgaan. Naar de algemeene gevoelens dier tijden kon dit nergens beter geschieden dan in het klooster. Het kan echter ook zijn, dat het hare begeerte was de kloosterlingen met de waarheid Gods bekend te maken, welke haar geopenbaard was. Om dit zonder moeite te kunnen doen nam zij het ordekleed aan.

Deze laatste meening krijgt nog meer grond, als wij omstreeks een jaar later, den 2den October 1417, weer in het klooster terugkeeren. Daar heerscht ontroering en drukte. Wat er dan gebeurd is? Wel Catharine Saube is gebleken eene gevaarlijke ketterssche te zijn. Niemand minder dan Raimond Carbasse, dokter in de Theologie, Dominikaan, vicaris van den Inquisiteur, heeft dit ontdekt. Op den bovengenoemden dag volgen wij hem naar het raadhuis. Daar zet hij zich neder op den rechterstoel en spreekt over Catharina Saube het oordeel uit, dat zij een ketterssche is, omdat zij verschillende vervloekte dwalingen tegen de algemeene Christelijke (of liever de Roomsche) leer had gezaaid en zelve beleed. Deze sententie werd in het openbaar uitgesproken in tegenwoordigheid van den bisschop van Maguelonne (in 1536 is de bischopszetel van Maguelonne verplaatst naar Montpellier), den vertegenwoordiger des goeverneurs, de vier orden ja van het geheele volk.

De veroordeelde stellingen waren: dat de Katholieke kerk bestaat alleen uit die mannen en vrouwen, welke de Apostelen in hun leven navolgden en dat men liever moest sterven dan God beleedigen; voorts dat zij geen door den priester gewijde hostie aanbidt, omdat zij niet gelooft, dat het lichaam van Christus daar is; voorts dat het niet noodig is bij den priester te biechten, want het is voldoende aan God zijne zonden te belijden; en dat het hetzelfde is of men bij een leek of bij een kapelaan of priester biecht; dat er na dit leven geen vagevuur zal zijn, wel in dit leven. Van deze artikelen werd gezegd, dat zij aan de leer der Albigenzen waren ontleend. Daar worden nog vier andere dwalingen van Catharine genoemd, maar deze zijn zoo verward en onzeker, dat wij, bij gebrek aan kennis van de vragen des rechters en antwoorden, der beklaagde, niet recht weten wat bedoeld is: »Dat er namelijk geen ware paus, kardinaal, bisschop, priester geweest is, sints de keuze van den paus niet door buitengewone werken des geloofs is geschied. Dat de slechte priesters of kapellanen het lichaam van Christus niet kunnen wijden, al spraken zij er de sacramenteele woorden over uit. (Hier zou het den schijn kunnen hebben of Catharine bedoeld had dat de goede priesters wel het lichaam van Christus zouden hebben kunnen wijden, wat in strijd zou wezen met haar bovengenoemd gevoelen omtrent de transsubstantieleer). Dat de doop, door slechte priesters bediend tot zaligheid niet nut. En eindelijk dat de kinderen, die na den doop sterven, voor zij gelooven, niet zalig zullen worden (want zij gelooven niet) tenzij door het geloof van hunne peter, meter en ouders.

Nadat de rechter het vermelde vonnis had uitgesproken gaf hij Catharina over aan den baljuw. Het volk smeekte dat hij de beschuldigde genadig zou behandelen, maar de baljuw voerde het vonnis nog denzelfden dag uit. Hij liet haar slepen naar Col-fin, waar de galg van Montpellier is, bij de brug van Cantelnan, een dorp op ongeveer een halve kilometer van de stad verwijderd. Hier werd Catharina als ketterssche verbrand. Daarna bediende de bisschop van Maguelonne, voor den raad de mis, en hield een rede over Catharina Saube, waarin hij hen, die zeiden dat de martelares wederrechtelijk was gedood, — en dat waren niet weinigen — in scherpe en harde woorden berispte over hunne stoute bewering.

De marteldood dezer vrouw is voor velen een zegen geweest. Vele onwetende menschen waren getroffen, toen zij van zoo dicht bij de waarheid hadden gezien. Zelfs wordt van geloofwaardige personen verhaald, dat het klooster, waarin Catharina Saube gewoond heeft en de nonnen eenigen tijd na haren dood verbrand zijn. Hieruit volgt dus, dat de martelares niet te vergeefs in het klooster geweest is.

DE GAAY FORTMAN.